

MARC LEGAL I POLÍTICA URBANÍSTICA: EL DISSENY DE LA PLAÇA DE CATALUNYA, 1860-1876

Marina López Guallar

Dins la història de la urbanització de la plaça de Catalunya, llarga, enrevessada i complexa, la comunicació pretén analitzar un aspecte concret: la relació entre el marc legal i l'actuació dels agents públics i privats interessats en endegar la plaça entre l'aprovació del pla d'Eixample el 1860 i els primers temps de la Restauració el 1876.

La forma d'autoritzar l'Eixample el 1860 i el trasllat de la gestió dels permisos d'obres des del Ministeri de Foment al de Governació el 1862 portaren Ildefons Cerdà a l'Ajuntament de Barcelona en qualitat de regidor el 1863. L'acord entre el consistori i l'autor del pla urbanístic eliminava un dels principals obstacles aparents per a urbanitzar la plaça de Catalunya, i es podia pensar que la realització de l'obra era sols qüestió de temps, a partir d'un projecte signat per l'arquitecte municipal Leandre Serrallach el 1866, discutit i redissenyat per l'arquitecte provincial Daniel i Molina.

Arran de la Revolució de Setembre, la rapidesa amb què el projecte Daniel i Molina va ser abandonat pels seus mateixos patrocinadors –encara que el canvi polític els afavoria i comptaven amb el recolzament de l'opinió pública– en revelà la manca de consistència. El Sexenni suscità grans expectatives de reconeixement de l'autonomia local i engegada d'una política urbanística ambiciosa, però la successió dels governs i de les filosofies polítiques fou massa ràpida com perquè poguessin arribar a canviar els termes d'un problema tan erigit de dificultats concretes com el de la plaça de Catalunya. Al capdavant del procés que portà a la Restauració, cap de les determinacions jurídiques que havien obstaculitzat la realització de la plaça abans del 1868 havien experimentat un canvi significatiu.

El 1875 va marcar un retorn aparent al punt de partença de dotze anys enrere. Sense cap projecte públic mínimament definit, el protagonisme de l'acció urbanitzadora passà als propietaris dels terrenys de la plaça. Un dibuix del jove arquitecte August Font i Carreras de 26 de desembre de 1875 materialitzà sense embuts l'ideal dels propietaris: reduir la plaça a la categoria d'una cruïlla ampliada i edificar la resta. El maig de 1876, l'accés a l'alcaldia de Manuel Girona –amb interessos personals en el solar de la plaça– va donar ales a aquest tipus de planteig, difícilment acceptable pel comú dels ciutadans i pel mateix consistori en condicions normals. Girona forçà les decisions municipals, no sols en sentit contrari a la postura del consistori, sinó també contra els interessos d'altres particulars, fins al punt que els seus cops de mà van tenir la virtut de palesar la dificultat d'harmonitzar tots els interessos privats en un disseny únic. Així, la prepotència dels propietaris es va demostrar més aparent que real. Descavalcat Girona, l'Ajuntament va poder tornar als seus ideals tradicionals, expressió de la voluntat popular de construcció de la plaça central de la ciutat en el punt de contacte entre la ciutat antiga i la ciutat nova, i començar a conformar els instruments per a sobreposar-se al guirigall dels propietaris. És com si el disseny urbanístic, per convertir-se en política urbanística executable, hagués necessitat d'un llarg procés previ de prova i error pel que fa a la relació entre el marc legal i els programes i/o interessos dels diferents agents urbans.